ZDENKA SMREKAR

NA DUVANJSKOM POLJU

PJESNIČKI PRIKAZ

ZAGREB 1924.

19407

ZDENKA SMREKAR

NA DUVANJSKOM POLJU

PJESNIČKI PRIKAZ

ZAGREB 1924.

O S O B E :

MAJKA HRVATSKA
VILA JADRANKINJA
VILA POSAVKINJA
VILA VRBASKINJA
VILA PODRAVKINJA
VILA PODUNAVKA
VILA POKUPKINJA
VILA NERETLJANKA
VILA MIRNA
VILA ŠUJICA

Čin se zbiva na Duvanjskom polju 1924.

Svaka vila zastupa čitav svoj kraj, po kome i ime nosi. Šujica je rijeka Duvanjskoga polja, a Mirna teče Istrom.

Ovo izdanje vrijedi kao rukopis. Dozvolu za prikazivanje podijeljuje autorica (Zagreb, Kumičićeva ulica 1).

Sva prava pridržana.

PRIZOR PRVI.

(Ravno, zeleno polje. Nekoliko uzvisina. U pozadini bregovi. Rano jutro).

JADRANKINJA *(dolazi lagano, mirno, ogleda se, pa govori)*:

O zdravo da si Duvanjsko mi polje,
predrago mjesto uspomena svetih!
O zdravo, hridi, vrletne i puste,
litice gole, kamenito stijenje:
Ljubušo strma, Vran-planino crna,
O Zmijačo, gdje orlovi si ljuti
od pamtivijeka savijaju gnijezda,
ti silni Hlibe, Jelovačo mrka —
čuvari vjerni, svi da ste mi zdravo!

Još svi ste isti kô pred tisuć ljeta,
svjedoci drevni onom danu slavnom,
kad Tomislav se, dalmatinski knez moj,
hrvatskim ovdje proglasio kraljem,
po volji Boga i naroda svoga,
a snagom uma i desnice hrabre!

Da l' sjećaš se, ti lijepo polje ravno,
po kome raste bjelica pšenica,
i konju hrana — zelena travica —
da l' sjećas se junaka divnog, silnog,
kog nosilo se pred tisuću ljeta,
kad sreće glas zatutnjio planinom,
odjekujući cijelom domovinom,
kad slavom njegvom ječile su gore,
a ponavljalo moje sinje more!

A danas? — Svuda mir je i tišina,
i polje tiho, tiha je planina.

(ogledava se)

Zar sve još spava u tihome sanku?
A ipak jutro već je na uranku.
I na tom mjestu ročit nam se valja,
na slavnom polju Tomislava kralja, —
jer takav nalog poslala nam mati,
Hrvatska mati — domovina naša.

Stog doskora će vile naših voda,
hrvatskih rijeka domovine cijele,
na svelom ovom sastati se polju,
da čuju, što im mati reći želi.
Al još ih nema; gdje su tako dugo?

O Šujice po Bogu sestrice,
bijela vilo tihane vodice,
što protičeš Duvanjsko to polje,
Hrvatima drago i najbolje,
dođi, seko, sad na tihe zbore,
tihe zbore, puste razgovore!

ŠUJICA *(mlada, sva u bjelini):*

Zdravo da si, Jadrankinjo vilo,
dobra sreća tebi i tvom kraju,
Dubrovniku, Splitu i Kotoru,
i svoj zemlji na hrvatskom moru!

JADRANKINJA: Hvala, seko, na pozdravu hvala,
i na riječi, što od srca ide,
a što bolno u ranu mi dira,
ranu moju — nikad preboljenu,
tugu moju — nikad prežaljenu!

ŠUJICA: Što to zboriš? Kakvi su ti jadi,
što ih teško na srdašcu nosiš?

JADRANKINJA: Ti još pitaš, posestrimo vilo,
kakve nosim na srdašcu jade?

Ne znaš, bôna, s čeg mi duša pati,
otkad zemlju izgubismo onu,
kroz vijekove što hrvatska bješe,
a sad tuđu majku — svojom zove?
Ne znaš, bôna, s čeg se oko muti,
kad u sveto tijelo domovine
tuđin svoje zarinuo pandže,
otkinuo komad mesa živog?
Pa kad druge gradove spomeneš,
što ih moji cjelivaju vali,
a ja mislim na izgubljen grad moj,
i na ono, što već naše nije.

ŠUJICA: Ne tuguj mi, Jadrankinjo vilo,
nisam htjela da ti rane diram,
da ti teške prokrvare opet.
Znam ja, da ti neprestano tužiš,
za tom Istrom, siroticom našom,
i za slavnim njenim Divić-gradom;
da ti srce u boli se svija,
za Otočjem, gdjeno mirta cvate,
i gdje lovor vječno se zeleni.
Znam ja, da ti gorke suze roniš,
i za Zadrom, izgubljenim gradom.
A sad tužna da jaduješ jade,
što je Rijeka, ponos svih Hrvata,
otkinuta s grudi domovine. —

JADRANKINJA: To je, to je, sestro moja draga,
tuga ona, što mi dušu mori.
I dok vali Riječine se žure,
da se sljube s mojim morem sinjim,
dotle ja ću tužit zbog mog grada,
Rijeke moje — zjenice mog oka,
i nikad se utješiti ne ću! —

ŠUJICA *(nježno):* Lijepa sestro, Jadrankinjo draga,
vjeruj, da će i ti jadi proći!
Bog će dati, da se nam vrati,
što je naše po krvi i svijesti. —

Sad se smiri ! Eno idu sestre,
drage sestre, povotkinje vile ;
koliko ih prepoznati mogu,
sve po licu i obličju njinom,
jedno bit će Neretljanka bijela,
a druga je s Vrbasa vodice.

(Dolaze Vrbaskinja i Neretljanka)

VRBASKINJA : Zdravo da ste posestrime vile !
Dobra sreća vam i vašem kraju !

NERETLJANKA : Pomoz Bog ti, Šujice rodice !
Dobra kob ti, Jadrankinjo draga !

ŠUJICA : Zdravo da si, najbliža mi sestro,
Vrbaskinjo, čija voda bistra,
pod Vranicom izvire planinom !
Kud se krećeš, kojim krajem tečeš,
mome gorju daleko bit ne ćeš :
Malovan se osmjehuje na te,
a Raduša u vale ti gleda !

VRBASKINJA : Lijepa sestro s polja Duvanjskoga,
hvala tebi na pozdravu tvome.
Slavna ti si po tvom polju dičnom,
i po našem Tomislavu kralju,
tom čuvaru djedovskih ognjišta,
lav — stražaru Hrvatske nam cijele.
Ali slavna i moja je zemlja,
nije zadnja u hrvatske majke.
Kud prolaze bistri vali moji,
svaki kamen, svako mjesto zbori,
o junaštvu mojijeh sinova.
Teški tu su bojevi se bili,
krvlju moji omastili vali.
Mnogo oni pričati bi znali,
o junaku hercegu Hrvoju,
gospodaru Bosne ponosite ;
i nesretnom o Tomaševiću
Stjepku kralju, zadnjem roda svoga,

što pod Jajcem izgubio glavu ?
Il' da pitam, znaš li, seko, tko bje
junak divan, Berislavić Petar,
koj uz moje borio se vale,
i u boju poginuo časno ?
Ili hoćeš, da ti pripovijedam
o junaku Krsti Frankapanu,
i o slavi, što mu ime prati ?
Previše je jada i nevolja
prohujalo ovom zemljom mojom !
Odviše je suza od čemera
prokapalo uz obale moje,
da od suza čemerika niknu
i obraste Čemernicu cijelu,
Čemernicu planinu visoku.

(zamišljena)

ŠUJICA : Ali danas boj već ne bije se,
kako sad je u tvom kraju, seko ?

VRBASKINJA : Što me pitaš, posestrimo vilo,
što me pitaš, pravo da ti kažem :
istina je, boj ne bjesni više,
a ipak mi narod nije sretan.
Tuga teška na dušu mu pala,
i na dušu i na zemlju cijelu,
pa su nujne i planine kršne,
i doline i ravnice moje,
a tužni su i domovi tihi,
kô da narod i nije na svome.
Pa kad čoban bijele tjera ovce,
frulu svira, pa sitno prebira,
i ta pjesma tugaljivo jeca,
a planina bolno je uzvraća.
Na brežuljku crkvica se bijeli,
a na drugom — džamija se diže
s minaretom vitkom svojim k nebu.
S jedne — zvonce na molitvu zove,
a u zvuku kô da suza drhće ; —

s druge — glas se mujezina čuje,
kad na akšam vjerenike pozivlje,
a u glasu kô da duša plače,
bolna duša naroda mog cijelog,
što sve čeka u čežnji i patnji,
da već jednom bolje doba dođe,
da ga jad i nevolja ta prođe.
Pa kad onda u molitvi čistoj,
u poštenju i u pravednosti,
sve se duše k vječnom Bogu dignu,
moleć od njeg ustrajnost i snagu
u toj borbi za sveta si prava, —
svi tad moji osjećaju sinci,
da razlike među njima nema,
da su braća po krvi i duhu,
da su djeca te hrvatske majke,
koja toplo sve ih k sebi svija
i na grudi majčine privija.
A ja molim svevišnjega Boga,
da sjedini djecu zemlje moje
u složnom i neumornom radu,
i u borbi za slobodu pravu.
Ide li se putem tim do sreće
blagoslov svoj Bog uskratit ne će.

JADRANKINJA : I ne će, sejo! Vjeruj u dobrotu
i pravednost vječnog gospodara:
gdje odano se, nesebično služi
najvećem cilju — sreći domovine,
to znaj, da Bogu predraga je služba,
i On je prima, blagoslov joj daje. —

ŠUJICA : *(Neretljanki)*
A ti nam sestro ništa pričat ne ćeš,
o svome kraju, o svom zavičaju?

NERETLJANKA : Draga sestro, povotkinjo vilo,
rado reć ću, što me sada pitaš.
O mom kraju svaki val vijek zbori,
kad se moje ulijevaju vode,

u široko naše sinje more.
A što sestra Vrbaskinja reče,
i o mome to vam vrijedi kraju.
Da vam pričam te bojeve teške.
što su moje vidjele planine?
Da spomenem Tvrtka gospodara,
gospodara i vašeg i moga,
što hrvatske okupio zemlje
prvi iza Tomislava kralja?
Il' da pjevam pjesmu od spomena
mom hercegu Stjepanu Vukčiću,
po kom zemlja ime dobi svoje?
Il' da pričam, kako djeca moja
svijest slobode uvijek budno nose,
uvijek spremni za nju život dati,
kako nekoć — tako još i danas?
Da vam kažem, kako narod živi
po tom kršu i kamenju golom?
Teško živi, sestre moje drage,
teško živi, teško se prebija.
Malo rodi pšenica bjelica,
malo rodi vinova lozica.
Sirotinja često kruha nema,
niti kruha nit ikakvog blaga.
Blago mu je — to golo kamenje,
i to sunce, što mu čelo ljubi,
sitna travka, što na hridi cvjeta,
zlatna zvijezda, što mu noću sjaje.
Blago mu je — čisto srce njegvo,
i ta vjera od kamena tvrđa,
i poštenje — jasnije od sunca.
i sloboda — što je vjerno čuva. —
I još jedno blago Bog mu dao,
ponajljepše u hrvatskoj zemlji:
to biser zvonki na usne mu pao,
i govor mu je kao romon pjesme,
ko žubor vala, ko ljubavi šapat,
ko groma glas, kad munja nebom bljesne,
ko silan šum, kad hrast stoljetni pada.

I muževan je, ponosan i silan,
kô ove hridi, što se prignut ne će;
i nježan, kô što molitva je prva,
u ljubavi, što djeva čista šapće;
i okrutan je, kad nepravdu kara,
i svet, kad s Bogom on se razgovara,
i čist, kô smješak s djetinjih usana,
i mirisan, kô grana jorgovana. —
Od govora tog ljepšeg nigdje nije,
u njemu sva se duša naša krije,
kad trpi, plače, kad u borbi strada,
kad vedra pjeva, kad se boljem nada.

Ne zamjerite, što sad rekoh, sestre!
Znam, svatko voli govor svoga kraja,
al od mog ljepšeg nigdje naći ne ćeš,
pa bilo kojom stranom da se kreće.

JADRANKINJA: Baš pravo zboriš, Hercegovko kršna!
I govor tvoj je dika roda cijelog.
A ti bdij nad njim, kô što si i dosad.
Riječ čistu — tvoje nek čuvaju gore,
i nek Hrvatu svakom ona služi,
za mudre zbore, umne dogovore.
(ogledava se)
Al eto vidim, dvije nam sestre idu,
po obličju su iz krajeva gornjih.
(dolaze Posavkinja i Pokupkinja)

ŠUJICA: Zdravo da ste, posestrime vile,
dobra sreća vam i vašem kraju!
Pomoz Bog ti, Posavkinjo lijepa,
pomoz Bog ti, Pokupkinjo draga!

POSAVKINJA: Hvala, sestro, na pozdravu tome,
i na riječi, što od srca ide!

POKUPKINJA: Hvala, sestro, na željama dobrim,
jednakima uzvraćam ih svima!

ŠUJICA: A kako ste putovale, seje?
Je l' vam sretno sve za rukom pošlo?

POSAVKINJA: Daleke smo pute putovale,
prolazile brda i doline,
i hrvatske lijepe pokrajine,
dok stigosmo na to polje slavno,
na Duvanjsko lijepo polje ravno,
kamo majka naredila doći.
Ja vam nosim, posestrime vile,
topli pozdrav sveg hrvatskog kraja,
što ga moje natapaju vode:
nosim pozdrav plodnijeh ravnica,
zlatnih njiva i cvjetnih poljana;
nosim pozdrav šuma zelenijeh,
i pitomih brežuljaka naših;
nosim pozdrav svih naših gradova,
sitnih sela, pitomih i bijelih,
i još k tome — ja vam nosim sada,
topli pozdrav našeg Zagreb-grada!

ŠUJICA: Drag je nama, Posavkinjo vilo,
ovaj pozdrav dičnog grada tvoga,
prvog grada domovine cijele.
A nosiš li poruku nam koju,
zbori seko, primamo je rado!

POSAVKINJA: Pa sad, čujte, što vam Zagreb zbori,
i na moja poručuje usta:
Herceg-Bosno, tebi ruku pruža,
ruku svoju — i s njom srce vjerno;
kroz stoljeća ista je sudbina
bratske naše povezala zemlje
u nesreći — i u sreći dobroj; —
daj, da i sad svežemo se čvrsto,
jednom željom i u cilju jednom —
složnim radom zajedno se boreć
za čast našu i slobodu pravu.
Sinci tvoji vrijedni i pošteni,
kćeri tvoje — golubice tihe,

neka znadu, da ih Zagreb voli,
a po njemu i Hrvatska cijela,
i da tebi bratsku vjeru daje,
koju nikad pogaziti ne će.

VRBASKINJA: Zagreb-grade, diko plemenita,
k tebi naše okreću se oči,
k tebi srca obraćaju naša.
Štit hrvatstva kroz stoljeća duga,
koliko je udaraca teških,
palo na tu ponosnu ti glavu,
a ti ipak jak odoli svima!
Koliko pak dušmana je kletih
poniziti htjelo slavu tvoju,
a ti bodar uvijek ljepše sjaješ,
jer se boriš u pravu i časti,
i za svoje — i za naše što je.
Sjaj nam uvijek grade ponositi,
nek te Bog i dobra sreća štiti!

SVE VILE
(osim Posavkinje): Nek te Bog i dobra sreća štiti!

POSAVKINJA: A što tebi, Jadrankinjo sestro,
Zagreb zbori — to predobro znadeš.
Ponos si mu — dika od vijekova —
štit hrvatstva na Jadranu sinjem,
i kolijevka kraljevstva nam cijelog.
Tvoj Dubrovnik — ognjište slobode,
koja blaga sva u sebi krije, —
čuvar drage hrvatske nam riječi, —
slava njegova kô sunce nam sije; —
A Split drevni — sveti spomen čuva
kroz stoljeća časnih nam starina,
i mlad vječno, svijest hrvatstva diže,
— u narodnoj borbi uvijek prvi —
kad to treba majka domovina. —
I tvoj Kotor — dika od Hrvata,
i Šibenik — Krešimira grade,
Knin i Bribir — ovjenčani slavom,

i tvoj Nin — što borio se prvi,
da hrvatskom riječju Boga služi —
sve to Zagreb u srcu svom nosi,
svim tim sva se Hrvatska ponosi. —
Zato tebi, Dalmacijo dična,
Zagreb-grad po meni ruku pruža,
ruku svoju i s njom srce vjerno;
pa te zove kô i Herceg-Bosnu
k složnom radu, k istom cilju jednom
za čast našu i slobodu pravu.
A kad Zagreb bratsku vjeru daje,
on je nikad pogaziti ne će!

JADRANKINJA: Zagreb-grade, grudi mi se šire
od radosti nad pozdravom tvojim,
a ja tebi ovo reći želim:
Što je nekoć Dubrovnik moj bio,
Zagreb-grade, to si ti nam danas;
luč prosvjete digo si visoko,
hram si našeg znanja i umjeća,
a nada sve čuvar svijesti žive,
žive svijesti naroda hrvatskog.
U tebi se kupe sinci vrli,
ponajbolji cijele zemlje naše,
pa se bore za sve, što je pravo,
nesebičnim trudom i prijegorom.
Dalmacija sva u tebe gleda,
Zagreb-grade od tebe se ne da.
Ti si naša snaga, naša glava,
a u borbi za sva naša prava,
ti nas vodi, grade ponositi,
nek te Bog i dobra sreća štiti!

SVE VILE: Nek te Bog i dobra sreća štiti!

VRBASKINJA: *(pruža ruku)*

Evo ruke, Posavkinjo sestro,
vjera 'e tvrda — kô te moje gore.

JADRANKINJA: *(pruža ruku)*

Evo ruke, vjera mi je čvrsta
i duboka — kô to moje more.

(sve tri rukuju se)

POSAVKINJA: *(držeći obe)*

Blagoslovi, Bože, vjeru ovu,
daj nam po njoj opet snagu novu!

(puste ruke)

Hvala, sestre, na tom obećanju;
a ja ću sve isporučit vjerno,
što rekoste mome Zagreb-gradu:
nek mu bude opomena trajna,
da ustraje u svom živom radu,
da prikuplja snagu sveg naroda,
da sve vodi k budućnosti boljoj:
pa Hrvatska sva kad k njemu gleda,
nek se s puta svog odvratit ne da.

NERETLJANKA: *(Pokupkinji)*

Lijepo to je, što nam Zagreb reče.
Al sad, seko, čule bismo rado,
o tvom kraju o tvom zavičaju —
o Pokuplju pitomom i plodnom! —

POKUPKINJA: Pravo reče, Neretljanko sestro,
pitom kraj je, kud mi vode teku,
pitom kraj je, pitomi i ljudi.
Po brežuljku loza mi dozrijeva,
po ravnici veseo narod pjeva,
onda, kad su posla pune ruke,
ili kad ga teške stisnu muke;
bilo kada proljeće se budi,
il kad jesen drevne šume rudi,
pjesma prati kroz život ga cijeli,
kad je nujan i kad se veseli.

ŠUJICA: Lijepo mora biti u tvom kraju:
dobri ljudi vijek su vedre ćudi,

kad su rodne tvoje njive zlatne,
svaki trud kad plod obilni nosi.

POKUPKINJA: Bogu hvala, sestro, da je tako.
I ja zato vesela sam vedra,
ko i moja sela i gradovi
od Karlovca sve do Siska drevnog.
Samo jedno mjesto na mom putu
uspomenom bolnom srce dira:
Ozalj-grad je, kuća Zrinjskog roda,
prvog roda domovine cijele,

(Jadranki)

što s Bririra tvoga snagu svoju
po Hrvatskoj učvrstio zemlji.
Tužno stoji kuća Zrinjskih bana,
na brežuljku povrh vala mojih';
tužno gleda, u vale s' ogleda;
svaki kamen — ko da tiho plače,
svaka kula — ko da tajno jeca,
ko da pita Boga i sudbinu,
ko da pita cijelu domovinu:
Gdje su moji drevni gospodari?
Gdje ban Petar, Nikola i Ivan?
Gdje moć silna, slava i junaštvo,
kojim zemlja ponosi se cijela?
A gdje sad je umna Katarina,
dobra majka naroda svog vrijednog,
mučenica domoljublja svoga?
Gdje Jelena, Zora, Veronika,
kćeri njene, uzdanice roda?
Tko se drznu, da okrutnom rukom
dub taj sruši u naponu snage,
dub najjači hrvatskog naroda!
Tko nam zatre koljeno čestito,
tko ga zatre — da od Boga nađe!" —
Tako s Ozlja tužna pjesma zuji
neprestano kroz stoljeća duga.
Pa kad sunce na zapadu tone,
zadnjim trakom grad cjeliva stari,

a on tužan, sveđ kuka i plače,
onom boli, koja riječi nema,
onom boli, koja suza nema,
onda mislim, puknut će mi srce,
kô što njegvo popuca kamenje.
Onda mi je, da zapitam Usud,
ili Boga, koj' usudom ravna:
zašto jada, nepravda toliko
pravda vječna dosudi mom rodu?
Zašt Hrvatska domovina naša,
vječno mora borit se za ono,
što je njeno po Bogu i pravdi!?

JADRANKINJA: Zato — jer to vječna pravda hoće.
Nije na nam, Pokupljanko vilo,
da pitamo Mudrost od vijekova
zašto usud takav nam dosudi. —
Na nama je, da radimo svijesno,
bolju kob da izvojštimo sami,
radom svojim, umom i poštenjem!

ŠUJICA: Ali eto — još dvije sestre idu,
zadnje to su što treba da dođu,
pa da ovdje dočekaju majku.

(*dolaze Podravkinja i Podunavka*)

Daleko je ravna zemlja njima,
pa su zato i posljednje stigle.

PODRAVKINJA: Zdravo da ste, posestrime vile!

PODUNAVKA: Dobra sreća vam i vašem kraju!

ŠUJICA: Pomoz Bog, ti Podravkinjo jedra!
Pomoz Bog ti, Podunavko dična!
Dobra sreća vam i vašem kraju —
Slavoniji zemlji plemenitoj!

NERETLJANKA: A je l' seje, daleko vam zemlja?
Ja sve mislim da sam drobna ptica,
drobna ptica, sitna lastavica,

pa da letim jutru od uranka,
sve do veče do tihoga sanka,
bi li za tri preletila dana,
s moje zemlje — sve do vaših strana?

PODUNAVKA: Ne znam, seko, kol'ko ptici treba
s tvojih gora do našega neba. —
Al znam, da smo dugo putovale,
prolazile brda i doline,
i hrvatske lijepe pokrajine,
dok smo jutros na to polje pale.

PODRAVKINJA: Ipak, sestre, ne žalimo puta,
niti puta, nit ikakvog truda;
rado smo se zaputile amo
kad smo čule, da nas majka roči
na Duvanjskom lijepom polju ravnom,
gdje no svaki dub i kamen zbori
o junaku Tomislavu kralju.
Al' i moje o njem šume vode,
žuboreći o njem pjesmu poju:
jer na Dravi razbio je junak
silnu vojsku kagana Arpada,
protjero ga preko mojih žala,
učvrstio moć i snagu svoju,
pa tek onda proglasi se kraljem.
Zato, sestre, rado amo dođoh,
na to mjesto Tomislava dičnog:
ja ga vijencem pobjede okrunih,
a ti, polje — zlatnom krunom kralja! —

ŠUJICA: Hvala tebi, Podravkinjo draga
za taj pozdrav svetom polju mome.
Al daj reci, kud ti vode teku,
kakva su ti sela i gradovi?

PODRAVKINJA: Ja vam nosim, posestrime drage,
mnogi pozdrav iz krajeva mojih:
nosim pozdrav Varaždina grada,
drevnog grada hrvatskih banova;

nosim pozdrav od Čakovca blizog,
plemenitog starog Zrinjskog grada; —
nosim pozdrav cijele Podravine,
mog naroda naprednog i svjesnog,
i Osijeka — najljepšeg mi grada,
i ponosa sve slavonske zemlje!

PODUNAVKA: A ja sestre nosim pozdrav Srijema,
od mog kraja za me ljepšeg nema.
Sunce sije, — pa zemljicu grije,
ona rodi pšenicom bjelicom;
kiša tada na zemljicu pada,
ona rodi zelenom travicom;
ljubi sunce — zemljici vrhunce,
ona rodi vinovom lozicom.
Silne šume — oranice rodne,
zlatne njive i poljane plodne,
sve to puno i prepuno blaga —
zemlja ova — kom' da nije draga?
Tu se goji ponajljepše cvijeće,
koje nikad uvenuti ne će,
jer tu ima bilja od omilja
što ga sade gizdave djevojke,
rado sade — da ga dadu mlade
onom, koji srcu zada jade.
Tu su momci kô zeleni bori,
a djevojke rumene ružice,
pa se vije ruža oko bora
kao svila oko kite smilja.
Pa kad tako u kolo se slože,
da l' što ljepše i vidjet se može?
Igra kolo sitno i tanano,
časkom brzo — a časkom lagano.
Tu se smije, — tamo vince pije,
a tu kolo gizdavo se vije,
pa se puši kô da svijet se ruši.
Radost vedra s lica svakog sijeva,
mladež hitra veselo si pjeva:
„Lijep je život u cvijetu mladosti,

lijep je život u prvoj dragosti,
prvoj boli — i tihoj radosti.
Kad se voli — tko će da odoli? —"
Kad se voli u mojega svijeta
čudno ti je, — onda šala nije —,
il će srce od sreće da cvjeta,
il će bolno s ljubavi da mrije. —

Eto takvi moji su vam ljudi
bistre glave — a žestoke ćudi;
svak prkosan, sveđ te nešto kara,
a dat će ti srce iz njegara.
Ponosan je, — nikom se ne moli,
a nada sve domovinu voli,
majku svoju — dušom, srcem cijelim
srcem svojim — ponosnim i vrelim.

Eto, sestre, slike moga kraja,
lijepog kraja iz hrvatskog raja!
Pa kad Dunav široki se valja
od ponosnog Vukovara moga
sve do ravnog kićenog Zemuna,
duša mi se sva od milja smješi:
jer od Srijema ljepšeg kraja nema.

NERETLJANKA: A je l' tako lijepo i u kraju,
u kom živu ona djeca moja,
što su davno ostavila Bunu,
rijeku tihu kršne zemlje moje,
pa sad živu u tvojoj blizini!
Daj mi, sejo, o njima što reci,
srcem ja se često svraćam k njima!

PODUNAVKA: Bunjevci su ova djeca tvoja,
o kojima sad me pitaš sestro;
vjerna djeca hrvatske nam majke,
čvrsta grana hrvatskoga stabla.
A zemlja im — Bačka plemenita,
puna sveg je milja i obilja;
a grad prvi: Subotica dična,

i bogata široka im sela,
čuvari su hrvatske nam svijesti,
dika tebi — i hrvatskoj zemlji!
Uzalud su kroz stoljeća duga
dušmani se trudili svom snagom,
da unište ovu granu našu:
ona cvate u svijesti i snazi,
vazda lijepa i vazda zelena!

JADRANKINJA: Dobri Bože, što ti sve sjedini
u toj lijepoj našoj domovini:
moje more — i te kršne gore,
njive rodne — i poljane plodne;
tiha sela — pitoma i bijela,
i gradove — vrelo snage nove;
a na svemu, svagdje dobri ljudi,
vedra duha — plemenite ćudi,
i radini — vrijedni gospodari,
i pošteni — i svijesni čuvari
od stoljeća starih naših prava.
Vječni oče, hvala ti i slava! —
Samo daj još pomozi nam Bože,
da sve snage u jedno se slože!

PRIZOR DRUGI

MAJKA HRVATSKA: (*dolazi polagano, dostojanstveno kod zadnjih riječi Jadrankinje*)
Pravo zboriš, kćeri moja dična,
dična kćeri s kršnoga Jadrana!
(*Sve se vile okrenu — razdijele*)

VRBASKINJA: Ti si majko! O dobro nam došla!

SVE VILE: Dobro došla, majko naša draga!

VRBASKINJA: Dobro došla k djeci svojoj vjernoj!

MAJKA HRVATSKA: Pomoz Bog vam, drage kćeri moje!
Jeste l' sve, da prozborit vam mogu?

NERETLJANKA: Sve smo, majko: Jadrankinja prva,
i Šujica, vila s ovog polja,
Vrbaskinja, ovdje Pokupkinja,
Posavkinja — naljepša od sviju,
Podravkinja i s njom Podunavka,
i ja usto s Neretve vodice.

MAJKA HRVATSKA: Sve ste, sve ste vjerne kćeri moje,
pa slušajte, što vam reći želim.

(*Vile se grupiraju. — U to se začuje zdvojan glas*)

MIRNA: Majko! Majko! Gdje si majko moja?
(*Vile se pogledaju — začuđenje*)

MAJKA HRVATSKA: Tko me zove? Glas taj kô da poznam!
Kô u Mirne! — Al kako bi ona!

MIRNA: (*doleti — klekne*)

Majko! Majko! Konačno te nađoh!

MAJKA HRVATSKA: (*ogrli je*)

Ipak! Mirna! Dobro dijete moje!

MIRNA: Majko! Zar ti zaboravi na me,
da me nisi na sastanak zvala?
Nije l' dosta, da tek tajno smijem,
sveto tvoje spominjati ime?
A ti majko već ne mariš za me!

MAJKA HRVATSKA: Mirna! Dijete Istre moje drage,
bijela vilo, najčišća od sviju,
nije majka smetnula te s uma,
niti s uma nit sa srca svoga:
već te majka nije zvala zato,
što ne može gledat oči tvoje,
a da pri tom ne puca joj srce,
jer te više ne smije svojom zvati,
i jer Istra nije njena više. —
Al ipak sam nadala se tajno
i slutila, da ćeš doći danas
i da spriječit ne može te nitko!

(*miluje je*)

A sad reci — kako si saznala,
za taj zbor naš na Duvanjskom polju?

MIRNA: Doletio oro, ptica sura,
doletio s Velebita kršnog,
pa je sjeo na Učku-planinu.
Na nju sjeda, k meni dolje gleda.
Pa govori oro, ptica sura:
„Mirna, Mirna, tiha vodo čista,
štono tečeš istarskijem krajem,
znaš li, bôna, da se skoro kupe,
povodkinje vile sviju voda,
sviju voda sve hrvatske zemlje.
Pozvala ih majka domovina
na Duvanjsko lijepo polje ravno.

Tebe Mirna, niti zvala nije!
Zaboravi na te majka tvoja.“ —
Tako reče, pa krilima stresa,
i odleti oro ptica sura;
a ja mišljah — puknut će mi srce,
ne mogu li, majko k tebi doći.
Pa ja digoh k Bogu bijele ruke
i zavapih iz sveg grla svoga:
daj mi Bože krila labudova
da poletim na Duvanjsko poslje!
Ili daj mi oči sokolove,
da ja vidim na Duvanjsko polje,
da ja vidim, gdje je majka moja,
majka moja, sestre moje drage. —
Bog se dobri smilovao na me:
ne dade mi krila labudova,
nit mi dade oči sokolove,
al' mi posla oblak s neba svoga,
bijeli oblak, a nad vodu moju.
Kad ga spazih — ja zavapih njemu:
„Oj oblače — po nebu putniče,
daj se spusti, da se popnem na te,
da ti sjedam na prebijelo krilo;
da me nosiš preko sinjeg mora,
da me nosiš, gdje je majka moja,
majka moja — domovina draga.“ —
A oblak je mene razumio,
nada mnom se tužnom rastužio;
on se spusti — ja se brže popeh,
pa mu sjedam na prebijelo krilo.
On me nosi preko sinjeg mora,
on me nosi, gdje je majka moja,
majka moja — domovina draga.
Tako eto — k tebi dođoh sada,
k tebi majko — k vama sestre moje.

MAJKA HRVATSKA: Mirno moja, drago dijete moje,
dobro da si na zbor ovaj došla,
pa sad slušaj, što će majka reći.

POSAVKINJA: Već čekamo teško, da nam kažeš,
zašt' si majko ročila nas ovdje.

MAJKA HRVATSKA: Do godine, djeco moja draga
navršit će tisuću se ljeta,
što Tomislav, dalmatinski knez naš,
sve hrvatske okupio zemlje,
i prvim se proglasio kraljem.
Za taj spomen pripraviti valja,
sav hrvatski narod zemlje moje;
zato sam vas danas amo zvala.

JADRANKINJA: Ali majko reci, kako želiš,
da sav narod ovaj spomen časti
po svoj lijepoj domovini našoj?

MAJKA HRVATSKA: To je ono, što vam reći želim:
nije ovo spomen prvog kralja,
što dolično proslaviti treba;
više to je: to je slava moja.
Jer od onda, otkad Tomislav je
kraljevskom me ovjenčao krunom,
ja — do danas — kroz tisuću ljeta
živim svojim vlastitim životom,
koj' se nikad prekinuo nije.
Stojim svoja kroz tisuću ljeta,
i prkosim dušmanima svima.
Mnoge kušnje potrebne su bile,
silne žrtve krvi prolivene,
da čast moja, dostojanstvo moje,
svjesno živi kroz tisuću ljeta.
Eto — to je moja prava slava,
i tu treba razumjet i častit.

POSAVKINJA: (*zaneseno*)

Kako to je lijepo i veliko!
I to nitko uzet nam ne može,
je li majko — to je samo naše!
A sad reci, kako ti to želiš,
da se časti ova slava tvoja?

MAJKA HRVATSKA: Jedino me onaj častit može,
koji pravo domovini služi.
Jer to more — i vrletne gore,
njive rodne — i poljane plodne,
vode vaše — i kraj kojim teku,
bijela sela — i gradovi velji,
i sve blago, što se u njih krije,
sve to jošte domovina nije.
Domovina svijest je uvijek živa,
uvijek budna u srcima djece;
to je briga neprolazna, trajna,
za čast njenu, njeno dostojanstvo;
to je snaga i uma i volje,
i dosljednost u svakome činu,
oko njene sreće i napretka.
To je ljubav nesebična, čista,
spremna podnijet i najteže žrtve
boreć se za sveto pravo njeno.
Stog jedino domovinu častiš
radom za nju i poštenjem živim. —

PODRAVKINJA: Ali kojim radom, reci majko!
Svaki ipak jednako ne vrijedi!

MAJKA HRVATSKA: To je ono, što upamtit treba:
svakim radom i onim najmanjim,
o kom nigdje i ne govori se,
o kom možda i malo što zna se,
i njime se časti domovina,
ak' se djelo vrši dušom čistom,
nesebičnom, čestitom namjerom.
Svaki rad — i svaka suza čista,
svaki napor — i molitva svaka,
i riječ ona, što istinu zbori,
pjesma vedra, što se domom ori,
priča svaka, što je baka priča
unučadi o prošlosti mojoj, —
u svem ja sam — i sve je u meni!

Svaki sin moj, kćerka moja svaka,
svako dijete — dijel je domovine,
i čest živa — žive snage njene.
Tek to treba zajedno povezat,
i sjedinit sve u jednu volju,
jednu snagu, jednu četu silnu —
što se bori — ne ognjem i mačem —
ali radom i poštenjem živim,
i gdje svaki pojedinac diže
sreću doma više nego svoju!
A tko ne će da se u to složi,
već u svemu svoju korist traži,
a o domu slatkom riječju zbori,
da prikrije podlost duše svoje —
taj nek proklet za sva je vremena,
hrvatska ga mati poznat ne će. —
Tako djeco učite mi narod,
nek se veže sve čvršće i jače,
svaki sin nek tako meni služi.

A te kćeri hrvatskoga roda,
žene naše diljem doma cijelog,
učite ih, da čuvaju vjerno
sveta naša hrvatska ognjišta;
nek su čiste u misli i činu,
samo onda časte domovinu.
Samo onda i djeca će njina
dom svoj sveto u srcima nosit,
i molitvom i djelom će svakim
častit me i sa mnom se ponosit.

Eto kćeri — to vam htjedoh reći —
to je slava — to put k mojoj sreći!

VRBASKINJA: Majko draga! Domovino sveta!
Ti najljepša sred čitavog svijeta!
Ti jedina i najdraža nama,
želja tvoja ne će ostat sama:
Kunemo se, kud nam vode teku,
svakim krajem, svakim zavičajem —

učit narod, kako ti nam reče,
dizat svijest i skupljat snagu živu,
i kazat mu jedini put sreće. —
Kunemo se!

SVE VILE: Kunemo se!

MAJKA HRVATSKA: Tako, djeco, spremajte mi slavu!

Teci Savo i ti Dravo teci,
nit će Dunav silu vašu gubit,
kud li tečeš Hrvatima reci,
kako valja domovinu ljubit!

O Vrbasu i Neretvo moja,
kud prolazi mutna voda tvoja,
uči kćeri, uči svakog sina,
čim se samo časti domovina.

I ti Mirno kojim krajem tečeš,
Istrom cijelom uči djecu svoju,
da me vjerno u srcima nose,
pa će na grud povratit se moju.

A ti šumi moj Jadrane silni,
neprekidno nek ti vali zbore,
da hrvatska vratit će se slava,
kad sva djeca za nju složno tvore!

Onda — ako tako učini se,
sviješću, radom narod poveže se,
onda mora ljepša svanut zora;
onda više nema takve sile,
što bi mogla tu nam svijest ugušit,
kada radom dignemo se našim,
snagu već nam ništa ne će srušit;
onda ćemo sva izvojštit prava —
I to nek je Tomislava slava!

Onda neka sva zazvone zvona,
nek barjaci hrvatski se viju!
A sva srca neka jedno ćute,

iz svih grla nek se pjesma ori
silna poput sinjih morskih vala,
neka javlja cijelom božjem svijetu,
da Hrvatska nij' propala,
već da svjesnim radom domu služeć
narod stoji kao brat do brata,
povezana da je snaga naša,
velik, snažan da je rod Hrvata!

POSAVKINJA: Tako, majko! Tako biti mora!
I dok naše vode svijetom teku,
dok nam sunce pozlaćuje vale,
pjevat ćemo tek o tebi, majko;
učit tvoje sinove i kćeri,
da je vrijednost samo u slobodi,
i u ljudskoj časti, dostojanstvu.
U toj djeci — ti ćeš živjet vječno,
po njima nek doba svane srećno:
nek slobode prave sunce sine
vrh Hrvatske naše domovine!

(*U daljini čuje se: Lijepa naša; Vile se grupiraju oko Majke Hrvatske*).

Zastor lagano pada.

PRIPOMENA:

Svaka je vila odjevena u narodnu nošnju svoga kraja, a ogrnuta je bijelim velom. U raspletenoj kosi nosi vijenac cvijeća i bilja, što rodi u njenom kraju, (Jadrankinja lovor i mirtu, Posavkinja žito i mak, Podunavka vinovu lozu itd.).

Majka je Hrvatska u dugoj bijeloj haljini s hrvatskim grbom na grudima, a u glavi nosi zlatni vijenac ili zlatni obruč.

Mirna je sva u bjelini, a preko glave pada joj crna koprena.

ŠTAMPARIJA „GAJ“ ZAGREB